

Kültürel Çalışmalar ve Eleştirel Kuram

Cultural Studies and Critical Theory

Michel Bourse¹ , Halime Yücel²

ÖZ

Eleştirel teori Frankfurt Okulu'yla doğmuştur. Adorno ve Max Horkheimer Aydınlanmanın Diyalektiği'nde kitle kültürü ve kültür endüstrisi kavramlarını geliştirmişler, kültürün iflasını ve bir mala dönüşümünü ilan etmişlerdir. Kültürel ürünlerin tekbiçimleşmesinin, bireylerin tekbiçimleşmesini ve bireyselliğin saltanatının getirdiğini öne süren düşünürler, medyanın, zayıf bireylerin bilincinde yer eden imgeler ve söylemler ürettiğini, bu bireylerin bunları eleştirel bir biçimde değerlendiremediklerini savunurlar. Bireylerin kültür endüstrisine ve medyaya direnemediklerini belirtirler. Bu düşünceler Kültürel Çalışmaların özyle uyumsuz, hatta çelişkin olsa da önemli kültürel göndergelerinden birini oluşturur. Özellikle Hoggart, alt sınıfların kendilerine gönderilen ve tutumlar üzerinde uzun vadeli bir etkisi olan iletilere direndiklerini gösterecektir. Kültür endüstrilerinin eleştirisi ile bunlara karşı halk tarafından ortaya konan dirençlerin vurgulanması arasındaki bu araştırma alanı, Kültürel Çalışmalar'ın özgün epistemolojik izleğini tanımlayacaktır. Bu çalışma da Eleştirel Kuram ile Kültürel Çalışmalar arasındaki kuramsal yanlış anlamamanın karmaşık tarihini ve sonuçlarını incelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel çalışmalar, eleştirel kuram, kitle kültürü, kültür endüstrisi

ABSTRACT

Critical theory was born with the Frankfurt School, and its main thesis was developed in *Dialectic of Enlightenment* (Adorno & Horkheimer, 1944) in which they proposed to analyze mass culture in terms of cultural industry. This concept allowed them to denounce the bankruptcy of culture and its transformation into simple goods. With regard to standardizing cultural products, they deduced the standardization of individuals and the advent of the reign of individuality. The media produces images and conversations that become soaked in the consciousness of so-called weak individuals who are incapable of reclaiming themselves in any critical way: They are no longer able to effectively resist the products of mass media. Individuals facing cultural industries are also defined as being unable to critically interpret and even more unable to resist facing media messages, thus being reduced to subjects mystified by cultural industries. The work of Adorno and Horkheimer will nevertheless constitute a kind of theoretical reference from which cultural studies would build itself, albeit at the price of a complex misunderstanding. R. Hoggart in particular would show that lower classes are able to resist the messages that are sent to them and that these messages only have a long-term effect on attitudes. This line of analysis between the criticism of the cultural industries and the highlighting of the resistances the public sets against these industries is what would go on to define the specific epistemological thread of cultural studies. This paper suggests analyzing the complex story of this misunderstanding and its consequences.

Keywords: Cultural Studies, Critical Theory, Mass Culture, Cultural Industry

¹Doç.Dr. Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul, Türkiye

²Prof.Dr. Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul, Türkiye

ORCID: M.B. 0000-0003-0181-544X;
H.Y. 0000-0002-9526-3908

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Halime Yücel,
Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul, Türkiye
E-mail: hbyucel@gsu.edu.tr

Başvuru/Submitted: 01.12.2022

Kabul/Accepted: 17.01.2023

Atıf/Citation: Bourse, M., Yücel, H. (2023). Kültürel çalışmalar ve eleştirel kuram. *4. Boyut Journal of Media and Cultural Studies - 4. Boyut Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 22, 49-64. <https://doi.org/10.26650/4boyut.2023.1213121>

Extended Abstract

The theoreticians of the Frankfurt School acknowledged the failures of revolutions, as well as the rise and establishment of fascism throughout Europe. Their critique of Marxism analyzed more globally the market logic that colonizes all the domains of life, with individuals having become impregnated by the power of the cultural industry not just in their language and gestures but also in their most intimate emotions. Their thesis involves how the media produces images and speech that become impregnated in the consciousness of weak individuals who are unable to reappropriate them in a critical manner. The conditioning that is produced then resembles a new totalitarianism that is understood as the ultimate stage of domination. These theses went on to constitute the theoretical reference from which would develop cultural studies starting in the 1960s. One of the first elements of their reflection involved recognizing the critical autonomy individuals have against the abstraction of productive forces. The working classes are subjected to messages while simultaneously resisting them, and the messages that are addressed to them only have long-term effects on their attitudes. This article proposes to analyze the complex history of this theoretical misunderstanding between critical theory and cultural studies and its consequences.

The Frankfurt School considers mass culture to be a system and an expression of economic, social, and political formation. From this perspective, mass media becomes a symbol of an oppressive and alienating society. However, this alienation has a history. In this regard, the Frankfurt School theoreticians started reflecting on the reasons that can explain the masses' disposition toward being fascinated with despotism and accepting its alienation. The question then became why does humanity sink into a new form of barbarism instead of engaging in human forms, and how can the masses accept despotism?

Their observation was very pessimistic. Everywhere today, the enlightened world lives in a new type of servitude because of the technoscientific rationalization. In this process, individuals themselves have become objects, commodities. One striking effect of this reification can be read in the mass culture as structured by the cultural industry. This cultural industry tends toward the standardization of lifestyles and the domination of economic logic and authoritarian power. The phenomenon concerns only totalitarian countries but also other countries, starting with liberal societies. Allegiance to power and social hierarchy is currently manifested in culture. All these hypotheses from the Frankfurt School presuppose a passive public and appear to underestimate the passive resistance of the exploited.

Cultural studies will disprove these theories regarding the cultural homogenization of consumer society, as well as the conceptualizations of atomization and massification the Frankfurt School has attributed to the press, radio, and television. S. Hall (year) has pointed out that, despite the fact that messages are most often (but not always) coded in accordance with the dominant order, that these messages are received in accordance with the dominant order does not necessarily follow. Hall then differentiated three possible types of readings:

dominating (the message is received in a natural and obvious way), oppositional (the message is understood but read according to another code), or negotiated (a reading that is both conformist and oppositional). Culture therefore resists and is able to oppose the formatting of media categorization and marketing!

This positioning thus led the Frankfurt School theorists to denounce the myth stemming from critical theory regarding the conditioning of the masses and to replace it with the notions of eclipsed adhesion and “oblique attention, which they conceived as specific dispositions of the popular classes, ones that the logic of their social situation, as well as the values that are the product of their conditions of existence, incites to protect themselves, whether through cynicism or indifference. This theoretical and political credo led them to question the supposedly all-powerful influence of the media in order to better emphasize the capacity for resistance. The citizens that people are, especially those coming from the working classes, are thus not passive individuals who would come to be blissfully impregnated by messages spread diffusely by contemporary means of information. On the contrary, when coming face to face with the strategies of the authors or producers of the information, readers or users will implement singular tactics of appropriation. They reconstruct the meaning in a creative activity, one to which the author of information lacks exclusivity, and by this very fact, the masses can divert technical media devices.

Eleştirel kuram Frankfurt Okulu ile doğar ve temel tezleri Theodor W. Adorno ve Max Horkheimer tarafından yazılan *Aydınlanmanın Diyalektiği*'nde geliştirilir (2010). Bu metin, İkinci Dünya Savaşı ve özellikle Almanya'da Nasyonal Sosyalizm'in ve Sovyetler Birliği'nde Stalinizm'in yükselişi çevresindeki teknik, ekonomik, siyasal ve sosyal çalkantıların özel bağlamında yazılmıştır. Yazarlar yalnızca devrimlerin başarısızlıklarını değil, aynı zamanda Avrupa'da faşizmin yükselişini ve yerleşmesini de dikkate alırlar. Eleştirel Marksizmleriyle yaşamın tüm alanlarını sömürgeleştiren pazar mantığını dar bir ekonomizme indirgenmeden, daha küresel açıdan değerlendirirler; kitle kültürünü, kültür endüstrisi açısından incelemeyi önerirler. Onlar için kitle kültürü, kültür endüstrisini aşip onun üzerinde egemenlik kuran ekonomik güç tarafından yukarıdan yönlendirilir. Bireylerin artık dilleri ya da devinimleri, hatta duyguları bile kültür endüstrisince ilan ederler. Kültür endüstrisinin etkilerini serileştirme, tekbiçimleştirme ve işbölümü süreçleri üzerinden tanımlarlar. Kültürel ürünlerin tekbiçimleşmesine, bireylerin tekbiçimleşmesinin ve bireysellik saltanatının ortaya çıkışının eklediğini belirtirler. Bu teze göre medya, zayıf bireylerin bilinçlerinde, eleştirel bir biçimde özümseyemedikleri imgeler ve söylemlerle işler; bireyler de artık kitle medyası ürünlerine etkin bir biçimde direnemezler. Buradaki sorun, medyanın sonsuz gücü üzerinde durmaktan çok, öznelere "zayıf bireyler" durumuna getiren süreçleri saptamaktır. Kültür endüstrileri karşısında bireyler, eleştirel yorumlama yetisinden yoksun, medya iletilerine direnemeyen varlıklara indirgenir. Adorno ve Horkheimer, çoğu kültürel ürünün, pazarın kural ve kısıtlamalarına uyduğunu belirtirler. Böylece kültür endüstrisi ideolojik işlevini yerine getirir. Ancak bundan da öte kapitalizmin "araçsal akılçılık" yoluyla hedeflediği, tüm isteklerin bastırılması ve bireylerin kendilerini yalnızca birer emek aracına dönüştürmesidir. Bu açıdan Adorno ve Horkheimer, emeği savunan geleneksel Marksizmden ayrışır. Onlar için yabancılaşma, makineleşmiş, tekdüze işlerde, aynı zamanda gösteri ve "uyumlu mutluluk" modeliyle tüketimde dayatılır. Böylece kültür endüstrisi, bireylerin gereksinimlerini, tutumlarını ve davranışlarını biçimlendirir. Yalnızca mallar ve hizmetler değil, sanat, siyasi görüşler ve insan yaşamı da derinlemesine dönüştürülür, bireyler yalıtılıp ayrıştırılır, nesneleştirilir, sonra da tek bir konformist kitle durumuna getirilir. Buna, kapitalizmin bu aşamasının özelliği olan kitleselleşmeye, zamanın, boş zamanın ve işin çılgınca tüketilmesinin eşlik ettiği düşüncesi de eklenir. Bu durumda üretilen koşullandırma, yeni bir totalitarizmi andırır. Bu tezler Frankfurt Okulu'nun eleştirel teorisinin üzerine kurulduğu temeli oluşturur ve karmaşık bir yanlış anlama pahasına, Kültürel Çalışmalar da dâhil olmak üzere 1960'larda (ve sonrasında) gelişen tüm bir düşünce akımı için bir kuramsal gönderge oluşturur. Kruşçev'in, Stalin'in suçları üzerine raporunun ve Macaristan başkaldırısının kanlı bastırılmasının damga vurduğu 1956 yılı bir dönüm noktasıdır. Kültürel Çalışmalar'a katkıda bulunanların çoğu daha sonra Stalinizmi kınayarak komünist tasarının güvenilirliğini yeniden sağlamaya katkıda bulunmaya karar verirler. Bu düşüncenin ilk öğelerinden biri, bireylerin eleştirel özerkliğinin tanınmasıdır. Bu temelde, aynı kapitalizm gibi, insanı bir şeye, yalnızca bir mala ya da makinelerin bir uzantısına indirgeyen Stalinizm eleştirilir. Marksist gelenekte toplumsal yapının altyapı ve üstyapı olarak bölündüğünü anımsatalım. Altyapı üretici güçlerle üretim bağintılarını birleştiren ilişki tarafından oluşturulmuştur. Marx'a göre işgücünün sömürülmesi

ve ekonomik düzeyde sınıf savaşı düzeneği burada bulunur. Üstyapıysa sivil toplumun (ya da ideolojinin) ve politik toplumun (ya da devletin) diyalektiği tarafından oluşturulmuştur. Devlet, egemen sınıfın sivil topluma uyguladığı hegemonyayı sağlamlaştırmasını ve üretici güçlerin yönünü belirlemesini sağlayan baskı iktidarındır. İdeolojise insanın doğayla ve öteki insanlarla farklı ilişkilerinin yaşanmış anlamıdır. Her insan davranışı ve etkinliği bir *dünya görüşü* içerir, her anlayış da bir toplumsal sınıfı dile getirdiği sürece, bu sınıfın üyelerinin davranışlarında kendini gösterir.

Ancak özellikle Richard Hoggart, bu gerekirciliğin o kadar da etkili olmadığını ve işçi sınıfların kendilerine yöneltilen iletilere hem maruz kaldıklarını hem de direnç gösterdiklerini, bunun da tutumlar üzerinde uzun vadeli bir etkiye sahip olduğunu gösterir. Hoggart, *The Uses of Literacy* adlı kitabının ilk bölümünde, etnografik bir araştırma biçiminde İngiliz işçi sınıfının yaşam biçiminin bir portresini sunar; ikinci bölümdeyse yeni iletişim araçları (televizyon dizileri, popüler basın, vb.) tarafından yayılan içeriğin, bu sınıfın üyeleri tarafından nasıl alımlandığını inceler (1957). Böylece halkın kendisine yöneltilen iletilere -bir dereceye kadar- direndiğini göstererek kitlelerin *yabancılaşmasını* öne süren dönemin egemen yaklaşımına karşı çıkar. Kültürel Çalışmaların özgün epistemolojik izleğini tanımlayan, kültür endüstrilerinin eleştirisiyle, halkın bu endüstrilere direnişinin vurgulanması arasındaki bu inceleme çizgisidir. Biz de bu yazıda Eleştirel Kuram ile Kültürel Çalışmalar arasındaki bu kuramsal yanlış anlamının karmaşık tarihini ve sonuçlarını incelemeyi amaçlıyoruz.

Eleştirel teori ve yabancılaşma (nesneleşme)

Frankfurt Okulu - Theodor W. Adorno, Max Horkheimer, Herbert Marcuse, Walter Benjamin'le- toplumsal belirleyicilikler üzerinde duran, kitle kültürünü bir sistem ve ekonomik, toplumsal ve politik bir oluşumun yansıması gibi ele alan eleştirel kuramlar geliştirir. Nazizmden kaçmak için ABD'ye sığınan bu araştırmacılar, 1940'lardan itibaren "bireysellik" saltanatının ortaya çıkışını incelerler. Kitle medyasını "baskıcı ve yabancılaştırıcı" toplumun bir simgesi olarak görürler. Bu bakış açısında, toplum eleştirileri sıklıkla bir kitle medyası eleştirisi biçimini alır, geleneksel bağların kopuşundan, sözde-kültürün yaratımından, özellikle de manipülasyon ve yabancılaşmanın farklı biçimlerinden kitle medyası sorumlu tutulur. Bu, örneğin, iletişimin kitleleşmesinin tüm karşı çıkışları -ve egemen söyleme karşı söylemleri- yok ettiği üzerinde duran Marcuse'ün savunduğu tezdir (2008). Marcuse 1960'lı yıllarda, -kitle medyasının egemen olduğu bir kamusal alan düşüncesini artık çok kötümser bulmasına karşın Jürgen Habermas da günümüzde- birçok kez medyanın toplumsal konformizm yoluyla yabancılaşmaya katkısını vurgular (1992, s. 178).

Ancak bu yabancılaşmanın bir tarihi vardır: Frankfurt Okulu kuramcıları, kitlelerin despotluk karşısında büyülenmeye ve kendi yabancılaşmalarını kabul etmeye eğilimlerini açıklayabilecek nedenler üzerine de bir düşünce geliştirirler. *Aydınlanmanın Diyalektiği* kitabının tasarısı budur. Kitap, Aydınlanmacıların¹ daha insancıl bir toplum için çalışmak

1 Burada "Aydınlanma çağı" yalın bir tarihsel an olarak değil, ilkesi akıl adına söylenen yıkılması olan uygarlığın

yerine, karşıtlarına, kurtulmak istedikleri “barbarlığa” dönüşmelerinin mantıksal ve tarihsel sürecini çözümlenmeyi amaçlar. Yazarlar uygarlığın gezegen çapında tehdit altında olduğu bir bağlamda –Avrupa’da Nazizmin yükselişi, Sovyet komünizminin Stalinist sapması-, Aydınlanmacıların tasarısının kurtuluşu için gerekli koşulları da ortaya koymaya çalışırlar. Kitapta sorulan soru şudur: Neden insanlık, insancıl biçimlere yöneleceğine yeni bir barbarlık biçiminde boğulmaktadır? Bu soru, başka iki soruya bölünür: İlerleme nasıl yıkıcı olabilir? Ve neden “kitleler” despotizmi kabul edebilirler?

Saptamaları çok kötümserdir: Bilimlerin ve tekniklerin gelişimine savaşların, eşitsizliklerin ve baskıların gelişimi eşlik eder. Bu ilerleme, Aklın bilim ve tekniklerle çöküşü, daha doğrusu Aklın saptırılması pahasına gerçekleşir ancak. Aydınlanmacılara göre Aklın özgürleştirilmesi gerekir, burada Aklın özyıkımcılığı belirir. Çünkü gerçekte, günümüzde her yerde, aydınlanmış dünya başka bir kölelik türünde yaşar. Yönetsel düzenin teknik ve bilimsel akılcılaştırılması, insanın daha baskın ekonomik ve politik bir iktidarın hizmetinde araçsallaştırılmasını amaçlar. Aydınlanmacıların amacı, Akıl adına, bizi büyüdü düşünceden özgürleştirmektir. Ama artık Aklın kendisi yeni bir söylene boyun eğer: Teknik ilerleme söylene. Bu süreçte insanın kendisi “bir nesne”, bir “mal” durumuna gelmiştir. Bu durum nasıl anlaşılabilir? Adorno ve Horkheimer’in belirttiği gibi XX. yüzyılın başlarında gelişmeye başlayan bu kapitalizm türünde, tecimsel değer artık Marx’ın zamanında olduğu gibi ekonomik alanda emek gücü alışverişiyle sınırlanamaz, kültürün birçok alanına (sanat, medya, bilgi) yayılır.

Bu nesneleşmenin çarpıcı sonuçlarından biri de kitle kültüründe görülür. Tüm dünya sinema, radyo ve yazılı basından oluşan bir sistem olan *kültür endüstrisi* tarafından yapılandırılmıştır. *Kültür endüstrisi* bireyin bağımsızlaşmasına ya da özgürleşmesine yönelik değildir, tersine yaşam biçimlerinin tekbiçimleşmesini, ekonomik mantığın ve otoriter bir iktidarın egemenliğini getirir. Bu nedenle Aydınlanma karşıtı bir stratejinin ögesidir. Çünkü tecimsel değerlenmeye boyun eğmenin kültür ürünleri üzerinde etkileri vardır: Kapitalist pazardaki öteki ürünler gibi bir ürün olmak üzere tekbiçimleştiğe iç nitelikleri yıpranıp yoksullaşır. Filmler, radyo ve televizyon yayınları, popülerleşen müzik parçaları artık herhangi bir kitle tüketimi ürünü gibi seri üretimle yaratılır. Bu olgu, yalnızca totaliter ülkelerde değil, liberal toplumlardan başlamak üzere öteki ülkelerde de geçerlidir. Kültür endüstrisini aşan ve ona egemen olan bir ekonomik bir güç tarafından yukarıdan yönetilen bir kitle uygarlığı vardır. Dolayısıyla propagandayla kültür endüstrisi arasında pek fark yoktur, teknikleri aynıdır. Tüketici, yalnızca müşteri ya da çalışan olarak dikkate alınır, bir istatistiksel veridir, amaç değil araçtır. Alışveriş değerine bağlı kalan kültür araçsallaştırılır, kimi amaçlara hizmet edebildiğinden işlemseldir. Çağdaş medya da bu evreni sorgulamaz, her alanda konformizme götürür.

Kültür endüstrisi tarafından yayılan kültür, bireyin varoluşunun dışında bir kavram

çok daha geniş bir süreci olarak anlaşılır.

değildir, yalnızca boş zamana ve eğlenceye ilişkin görünse de gerçekte çok güçlü bir etkisi vardır. İş sürecinden biraz uzaklaşmak için eğlenceye başvurulur, ancak birey eğlence yoluyla işe hazırlanıp disiplin altına alınır. Örneğin serbest meslek kariyerlerinde teknik bilgiden çok, belirli bir kültüre aidiyet önemlidir, çünkü iktidara ve toplumsal hiyerarşiye bağlılık kültürde belirir. Eğlenmek, toplumla uyum içinde olmaktır. Kültür endüstrisi sistemi bu tekbiçimleşmeyi reddedenleri dışlar. Sistemin dışında bulunan sanat bile kültür endüstrisinin mantığından kaçamaz, kendini bir tüketim nesnesi gibi sunduğu da görülür. Bireyler konuşma biçimlerine, en mahrem duygularına kadar kültür endüstrisinin etkisi altındadırlar. Tüketiciler özne değil, ürün durumuna indirgenirler. En büyük yanılsama da sınıf ilişkilerinin olmadığı, gerçek uyumun hüküm sürdüğü bir evren düşüncesidir. “İşçi ve patron aynı televizyon programını izliyorsa da, sekreter, işverenin kızı kadar iyi giyiniyorsa da, bir siyah Cadillac sahibi olabiliyorsa da, hepsi aynı gazeteyi okuyorsa da bu benzerlik, sınıfların ortadan kalktığı anlamına gelmez. Tersine, egemenlik altındaki sınıfların, yönetici sınıfların sürekliliğini güvence altına alan gereksinimlere ve doyumlara ne ölçüde katıldıklarını gösterir” (Adorno ve Horkheimer, 1974). Bu saptamalar Adorno ve Horkheimer’ı kültürün “bozulmasından” söz etmeye götürür (2002, s. 188).

Adorno’nun caz müziği konusundaki çözümlemesi bunun bir örneğidir. Düşünüre göre kitle medyasının, özellikle de radyonun yaygınlaşması, “zamansız biçim” ve “modern arkaizm” diye nitelendirdiği cazın gelişimini kolaylaştırmıştır. Caz, Adorno’ya göre bir kültür endüstrisi ürününden başka birşey değildir, sanattan bir ayrılma gibi belirir. Caz özgürleşmeyi dile getirdiğini öne sürer, ama tam anlamıyla bir “maldır”. Bu nedenle *Aydınlanmanın Diyalektiği*’nin eleştirisi, yalnızca faşizm ya da totalitarizm üzerine değildir. Aynı zamanda, Amerika Birleşik Devletleri’nde ve Batı Avrupa’da malın fetişleşmesinin ve kültürün endüstrileşmesinin sonucu olan yabancılaşmanın, nesneleşmenin ve totalitarizmin belirimlerini de hedef alır. İçinde yaşadığımız ağ evreninin yükselişine adanan televizyonun etkisi –günümüzde de İnternet’in etkisi- bu tezi doğrular. İdeolojinin üretimi, biçimlenmesi ve yayılımı araçlarının gelişimi de sözcüklerin anlamlarından boşaltıldığı, temel bağların amacından saptığı, bilimin en özel çıkarların hizmetine verildiği ve tüm akılcılığın toplumsal kısılcacı sıkılaştırmak için kullanıldığı bir toplum yaratmıştır. Reklam sözcüklerin içeri boşaltır, bireylerin istekleri reklamcılar için hammadde olmaktan öteye geçmez, kitle medyası izin verilen sözleri aktarır, toplumsal imgelem kimi davranışları geçerli kılar, kamuoyu araştırmaları bireyleri kendi özgürlüklerine inandırıp önerilen modele uygunlaştırır. Medya “zayıf” bireylerin bilinçlerinde, eleştirel bir biçimde özümseyemedikleri imgeler ve söylemlerle işler, bireyler de artık kitle medyası ürünlerine etkin bir biçimde direnemezler.

Benjamin’in ünlü metni *Teknik yeniden üretilebilirlik çağında sanat yapıtı*’nda yaptığı inceleme daha farklı ve Kültürel Çalışmaların önerdiğine daha yakın bir bakış açısı getirir: Sanatı, dünyayı değiştirebilecek bir özgürleşme aracı olarak sunar (1993). Benjamin’in ortaya koyduğu, sanatın karşıtlar birliği niteliğidir. Bir yandan yeniden üretim teknikleri sanat yapıtının biricikliğinin, benzersizliğinin değerini düşürür, sanatı standartlaştırarak öldürür. Kaybolan, sanat yapıtının *aura*’sı, yani tekliği, özgünlüğüdür. Öte yandan Benjamin’e göre

bu özgünlük sanat yapıtının bir özelliği de değildir, toplum tarafından oluşturulmuştur. Sanat, Batı tarihinin bir döneminde, Rönesans'ta sanatsal bir işlev edinmiştir, daha önce dinsel işlev görmüştür. XIX. yüzyılda fotoğrafın, XX. yüzyılda da sinemanın ortaya çıkışıyla sanat bir başka toplumsal işlevi, politik işlevi üstlenir. Teknik gelişim, kültürel üretimlerle bağımızı derinden değiştirir. Sanatsal üretim araçlarının gelişimi, zanaatçı üretim evresinden gelişmiş tekniğe geçiş, sanatçıyı da üreticiye dönüştürür. Fotoğraf ve sinema teknikleri, yapıtın “yeniden üretilebilirlik” dağarcığı altında yer alan yeni bir sunum biçimini oluşturur. Özellikle sinema, daha başlangıcında, bunu istenmeyebilecek bir yan etki değil, sürecinin bir parçası olarak kapsamına alır. Değişen, sanatın tüm özüdür, yapıtın konumu, evrenle ve varlıklarla ilişkisidir. Yaratıcılık tecimsel mantıktan kurtulabilir. Sanat yapıtının yeniden üretilmesi, halkın büyük bir bölümünde bir yaratma isteğini besleyebilir. Sanat bir olasılıklar açılımı gerçekleştirerek, imgelemi ve istekleri özgürleştirir. Yaratıcılık, ütopyayla ve özgürleşmeyle bağıntılıdır. Dolayısıyla sanatla ilişkimiz değişir. Sinemanın ortaya çıkışı bu anlamda gerçek bir kopuş yaratmıştır: İzleyicinin sanat karşısındaki davranışını değiştirmiştir. İzleyiciler artık edilgenlik ve verileri alma durumunda değildirler. Sinemada, izleyici gerçeğin bir temsilini sunan imge karşısında hipnotize olmuş gibidir. Aynı zamanda bu imge, ona evreni algılamının yeni bir biçimini, yeni bir uzamı bulgulara olanağı sunar.

Frankfurt Okulu'nun tüm varsayımları –Benjamin'in sinema üzerine yazısı farklı bir bakış açısı getirirse de- edilgen bir halk düşüncesine dayanır, sömürülenlerin edilgen direnişini de göz ardı eder gibidir. Kültür endüstrilerinin alıcıları çoğu zaman yorum, sahiplenme ve direniş yetisinden yoksun sayılırlar. Medya iletilerinin kültür endüstrisinde yönlendirilen ve büyülenen özneler indirgenmiş bireylerin deneyimlerine yansıdığı düşünülür. Kitle kültürü çözümlemeleri bunun iyi bir örneğidir, ürünlerinin tam bir yönlendirme etkisi bulunduğu düşünülür. Ancak bu medya eleştirisi daha geniş bağlamında ele alınmalıdır: Toplumun genel eleştirisiyle ilişkilidir. Önerilen sorunsal, yalnızca kitleler üzerinde medyanın doğrudan etkisi değil, daha çok, halk kesimlerinin sınıf ilişkisi olmayan bir dünya yanılmasına kapılabilmeleri için giderek artan kökten bir kültürleşmedir. Medya da aile gelenekleri, arkadaşlarla ilişkiler, kişilerarası ağlar, dernekler, topluluklar gibi görüşlerin oluşumu ve gelişimi etkenlerinden yalnızca biridir. Etkisi toplumsal bağlamdan yalıtılamaz.

Aynı zamanda, toplumsal özneler kendi iletişim araçlarını seçerler (kendi gazeteleri, izledikleri televizyon programları, diziler vb.), bunlar da hedef kitlelerinin toplumsal aidiyetlerine, çıkarlarına ve inançlarına bağlıdır. Kitle medyasının tecimsel doğası, sıklıkla toplumsal tutuculuğuyla ilişkilendirilmiştir. Ekonomik nedenlerle, olabildiğince geniş bir hedef kitleye seslenip kimseyi hoşnutsuz kılmamak, başkaldırı konusu oluşturabilecek her şeyi süzmek zorundadır, bu da saltık konformizme yönelmesine, evreni yanılmalı bir biçimde sunmasına yol açar. Ama bu olguları önceden oluşturulmuş görüşlerin saf ve yalın bir özümlemesi gibi ele almaktan kaçınmak, akılların tümünden koşullandırıldığı sonucuna varmamak gerekir. Frankfurt Okulu'nun üyelerinin incelemelerinin arka planında, özgürleşmeye eklenmiş bir kültür düşüncesi de vardır. Dönemlerinin medya ve kültürü üzerine gözlemleri, kültürün aynı zamanda bir özgürleştirici nitelik taşıdığı inancına da

dayanır. 1968'in başkaldıran öğrencileri yanılmamışlardır. Adorno ve Horkheimer için olduğu gibi, onlar için de çözüm toplumda değildir, toplumun dışındadır. Toplumsal işleyişi sorgulamaya açan, sınıf savaşmaları değil, kültür eleştirisidir.

Kültürel Çalışmalar: Tahakküm ve Direniş

Kültürel Çalışmaların ilk amacı eleştirel ve disiplinlerarası bir yaklaşımla popüler kültürleri toplumsal ve politik sonuçlarıyla ele almaktır. Bu nedenle ilk Kültürel Çalışmalar araştırmaları herşeyden önce popüler kültürle bağıntılıdır. Sonra 1990'lı yıllarda genişleyip, örneğin *Görsel Çalışmalar, Sömürgecilik Sonrası Çalışmalar* ya da *Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları* alanına yayılır. Bu alanlar toplumsal ve kültürel yeniden yönelimler bütünüdür, ayrıca sosyal ve beşeri bilimlerin yeniden yönelimler bütünüdür sonucunda belirip gelişmişlerdir. Temelde, hem kültürel üretimlerin göstergebilimsel bir kavranışını hem kitle toplumlarının sosyolojik bir incelemesini hem de toplumsal egemenlik üzerine iletilerin alınılmasının yeniden tanımlanması yoluyla toplumsal egemenlik üzerine bir antropolojik düşünceyi içeren bir kuramsal akım söz konusudur. Kültürel Çalışmalar bu üçlü mantıkla anlamlı kültürel pratik olarak gözlemlenen kültürü yeniden değerlendirmeye katkıda bulunur. Örneğin Stuart Hall *Kodlama ve Kodaçım* adlı kurucu metninde, iletilerin çoğu zaman (ama her zaman değil) egemen düzene uygun biçimde kodlanmasına karşı, ille de bu düzene uygun biçimde alınılmadıklarını vurgular (1973, ss. 90-113). Üç olası okuma biçimi belirler: *Egemen* (ileti olduğu gibi algılanır), *karşıtlıkçı* (ileti anlaşılır, ancak farklı bir koda göre okunur), *uzlaşımçı* (okuma hem uyumlu hem de karşıtlıktır). Dolayısıyla kültür direnir, medyatik ve pazarlamacı sınıflandırmaların biçimlendirmesine karşı çıkabilir!

Bu yaklaşım, Kültürel Çalışmaların öncülerinden Richard Hoggart'ın *kitlelerin koşullandırılması* söylenenden vazgeçirip, yerine *gerilemelerle katılım ve dolaylı dikkat* kavramlarını koymaya yöneltir (1970). Bu kavramlar halk sınıflarının toplumsal durumlarının -ve varoluş koşullarının ürünü olan değerlerinin- kuşkuçuluk ya da kayıtsızlıkla korunma biçimlerini dile getirir. Hoggart ortaya çıkmakta olan kitle kültürü ve etkisine ilişkin ilk incelemelerden birini sunar. Böyle bir kuramsal ve politik inanç, anlaşılabilceği gibi, medyanın varsayılan çok güçlü etkisini sorgulamaya, direniş yetisini ya da “yeniliğin benimsenmesi etkin yetisini” daha iyi ortaya koymaya götürür (Hoggart, 1970, s. 63). Sıradan yurttaşlar –özellikle halk sınıfından olanlar- çağdaş bilgi araçlarının yaydığı iletileri benimseyen edilgen bireyler değillerdir. Tam tersine, okuyucular ve kullanıcılar bilginin yaratıcılarının ve üreticilerinin stratejilerine karşı, kendilerine özgü uygunlaştırma taktikleri geliştirirler. Tüketiciler edilgin alıcılar gibi görülmemelidirler, yaratıcının tekelinin bulunmadığı bir yaratıcı etkinlikte anlamı yeniden oluştururlar, bunu yaparken medyatik tekniğin içeriğinin yönünü değiştirebilirler.

Hoggart tüketim toplumunun *kültürel özdeşleştirilmesi* kuramlarını, basına, radyoya ve televizyona yakıştırılan *parçalama* ya da *kitleselleştirilme* kavramlarını reddeder. Alımlamanın temeli toplumdur, sonuçlarını anlamak için de ortaya konulduğu toplumsal

koşulları dikkate almak gerekir. Değişim etkenlerinin gücünü belirleyen, önceden var olan yapıdır. Yazara göre İngiliz halk basını, halk sınıfının tutumların üretilmesinin bir tür dilbilgisi gibi düşünülebilecek *ethos*'unun özelliklerini kullanarak gelişmiştir. Medyanın etkilerinin, alımlayıcıların toplumsal iş bölümündeki ve kültürdeki yerlerine göre değiştiğini ortaya koyar. Hoggart'a göre medya egemen ideolojinin taşıyıcısı olsa da egemenlik altındaki sınıfların alımlaması “safdilce” değil, “mesafeli” ve “eleştireldir”. Örneğin halkın eğlence programlarını –ya da günümüzün tele-gerçeklik programlarını- sevmesi, programların içeriğini kendi yaşamıyla karıştıracığı anlamına gelmez.

Kültürel Çalışmalar'ın konuları Marksist üstyapılardan reklamın zararlı işlevlerine, sanatsal öncülüğe, toplumsal Darwinizme ve iletişim araçlarına dek uzanır. En yenilikçi kavramlardan biri Raymond Williams'ın önerdiği *duygu yapısı* kavramıdır (1997). Williams bu kavramla her dönemin ve her toplumun kimi duyguları tadıp kimi düşüncelere sahip olmayı sağlayan bir kültürel iklim ürettiğini kesimler. Bir dönemin *duygu yapısı* bireylerin birbirleriyle ilişkiye geçme biçimini etkiler, hatta düzenler. Bir toplumun bireylerinde belirli bir *duygu yapısı* aynı ölçüde bulunmasa da bu yapı toplumun tüm üyelerinde oldukça yaygın ve derindir. Bir dönemin duygu yapısı öğretilmez, en azından biçimsel ve planlı biçimde öğretilmez. Daha çok her kuşağın başarıyla, sonraki kuşağı belirli bir toplumsal niteliği ya da belirli bir kültürel şemayı benimsemeye yönlendirdiği düşünülebilir. Sonraki kuşağın da kendine özgü bir *duygu yapısı* vardır, kendine miras kalan evrene bir yanıt oluşturur. Yine de her kuşak kendi yaşamını (“her şey” olarak), önceki kuşaktan farklı algılar. Her kuşak yeni bir *duygu yapısı* üretir. Williams'a göre bireyler kültürel, herkes kendi özel kültürel evrenindedir –örneğin bir anadil bile bunu gösterir: bireysellik kolektif ve sınırları belirli anlamlarımlar evreninde biçimlenir

Bir tarihçi olarak Edward Palmer Thompson'ın çalışmaları da bu anlayışla uyumludur: Öncelikle toplumsal olayların güncel durumuna özel bir önem verdiği, bu nedenle de gelecek kuşakların yenilgiye uğramış kahramanların seslerini konuşturup yaşatmak isteyen yeni bir tarih yazma biçimi (*a new social history*) önerdiği için. (Loyer, 2012) Tarihçi “aşağının” öznelere, “gerçek” işçilere (*history from below*), aynı zamanda da tarihin kurbanları diye nitelendirdiklerine, onun için tarihin gerçek öznelere olan göçmen işçilere, etnik azınlıklara, eşcinsellere vb. odaklanmak ister. Niceliksel bir ekonomik ve toplumsal tarih yerine –yapıtları aynı yıllarda yayınlanan Foucault gibi-, insan olgularını kendilerine özgü nitelikleriyle, kendi özel tarihsel gelişimleriyle bağlantılı incelemek ister. Thompson için yalnızca bireyler vardır, yapı yoktur, “süreç” önemlidir (Marx, 1994, s. 582.). Bu epistemolojik konum toplumsal sınıfın ekonomik temelleri bulunan bir üstyapı içerisinde “kendi kendine” var olduğunu savunan geleneksel Marksist düşünceyi reddetmeye yönlendirir. Thompson –Gramsci'yi okuyarak, aynı zamanda Bourdieu ve Foucault'nun çalışmalarının izinde- toplumsal sınıf olgusunu tarihselleştirir ve bunu insan ilişkilerinde oluşan bir “tarihsel süreç” olarak tanımlar.

Toplumsal sınıflar tarihinin ya da sosyoloğun betimlemesi gereken bir kolektif kimliğin harekete geçirilmesi ve oluşturulmasıyla belirir. Thompson'a göre bu tarihsel süreç kültürel

terimlerle dile getirilir ve “geleneklerde, değer dizgelerinde, görüşlerinde ve kurumsal biçimlerde” kendini gösterir, insanları “bir sınıf bilinci” edinmeye zorlar (1963, s. 9). Thompson toplumsal sınıflarda çatışmanın belirme biçimini yeniden tanımlar. Her şeye karşın tarihsel olan bu süreçte kültürel etkenlerin yerini vurgular.

Kültürel Çalışmaların kurucusu bu üç yazar Marksist incelemelerin yeniden doğuşuyla da ilgilenir. Kültürel Çalışmalar en başından beri kuramsal bir tasarı olarak ortaya koyan sorulardan etkilenmiştir (Hall, 2013). Kapitalizmin iktidarı, aynı zamanda tarih yapma yeteneği sınıflar, iktidar ve yabancılaşma arasında karmaşık ilişkiler gibi konularda Kültürel Çalışmalar kendi yaklaşımıyla, eleştirel bir düşünce doğrultusunda, toplumsal yaşamın farklı yönlerini bir araya getirebilecek genel bir kuram sorusu sorar. Ekonomik, politik ve ideolojik, aynı zamanda da kültürel sorgumalar gerçekleştirir. Özellikle, kitle kültürüne yaklaşımlarını halk sınıflarının direnişleri ve toplumsal savaşımalar üzerine uzun dönemli bir toplumsal tarih üzerine odaklar. Marx’ın *değerler dizgesi* üzerine incelemesinde bıraktığı boşluğu doldurmayı öneri (Mattelart; Neveu, 2003). Toplumsal savaşımalar sorununu yeniden düşünür ve Marx’ın *yabancılaşma* kuramını sorgular.

Raymond Williams’ın ve Edward Palmer Thompson’ı Richard Hoggart’la ortak noktalarından biri, Marksizme ve Marksizmin kültürü ekonomik altyapının yalın bir yansıması sayan kuramsal çerçevesine karşı eleştirel duruşlarıdır (Thompson, 1993). Thompson *İngiliz işçi sınıfının oluşumu* üzerine bir çalışma gerçekleştirir (1963), bu sınıfı bir yapı ya da bir veri değil, gerçekte insan ilişkilerinde olan birşey gibi değerlendirir. Örneğin ünlü *sınıf bilinci*, yazara göre kesin biçimde belirlenmiş değildir, daha çok “deneyimlerin kültürel terimlerle dile getirildiği anlatımlarda ve geleneklerde, değer dizgelerinde, düşüncelerde ve kurumsal biçimlerde belirmesi” gibi görülebilir. Belirgin bir biçimde Marksist bakış açısıyla yazılmış bu çalışmada, Thompson, halk sınıflarının “toplumsal ve kültürel canlılığını” -örneğin makinelerini kiran işçilerin *ludist*² şiddetinin betimlenmesinin gösterdiği gibi- araştırmak ister. Halk kültürlerinin yaratıcılığına da özel bir önem verir. Örneğin XVIII. yüzyılın un savaşları ayaklanmalarında kör bir öfkenin belirimlerini değil, halkın fiyat belirlemek için kararlı ve denetimli eylemlerini görür. Buğdayın sabit fiyattan satışını dayatan kalabalık, otoriteler bireylerin yaşamını sürdürmesinin araçlarını sağlamazsa bunu topluluğun yapacağını ve *ahlak ekonomisine* bağlılığını gösterir. Önemli kişilere ayrılan avlara saldıran, geyik koruma alanlarının çitlerini kiran ya da gölcüklerin setlerini yıkan köylülerin de kendi nedenleri vardır: kaçak avcılık ya da odun hırsızlığı, kullanım haklarının giderek sınırlandırılmasına, en yoksulları varoluş olanaklarının bir bölümünden yoksun bırakmaya karşı verilen tepkilerdir (Thompson, 2014). Eski toplulukçu göreneklere başvururlar, toprak sahipliğinin yeni bireyci anlayışının sonuçlarına karşı çıkarlar. Thompson bireylerin ve toplulukların deneyimini öne çıkarıp tarihsel süreçte *ahlak ekonomisiyle* beliren insan edimine, *insansal eyleme* hak ettiği yeri verir. Tarih, Thompson’a göre yenilmişlerin tarihidir, endüstri devriminin yazgılarına terkettiklerinin tarihidir, aynı zamanda da kentli zanaatçıların, hizmetçilerin, işçilerin, tarım

2 Ludizm, XIX. yüzyılın başında, Ned Ludd aslı işçinin, işsizliği artırdığı gerekçesiyle makinelere saldırıp kırmasıyla başlayan makineleşmeye karşı akımdır. Bu akımı destekleyen işçiler “ludist” diye nitelenir.

işçilerinin tümünün oluşturduğu *halk sınıflarına özgü bir kültürel mantığın* tarihidir.

Williams ise “kültürel materyalizm” ortaya koyar (2009). Williams, Marksizmin üstyapıları ekonomik temelin yalın bir yansıması gibi ele alan ekonomici, indirgemeci ve gerekirci okumalarını reddeder, kültürel üretimlerle sosyo-ekonomik süreç arasındaki ilişkileri *tümlük* (Lukacs) sınıfı ya da *yapısal benzeşiklik* (Goldmann) kavramları yoluyla ele almayı yeğler. Ancak egemen sınıfların *hegemonyasında* (Gramsci) ideolojilerin işlevini de vurgular. Üç kültürel sistem arasındaki ayrımı böyle belirler. Bunlar, egemen kültüre direnen, önceki toplumsal oluşumun değerlerinden oluşmuş *tortusal kültürler*; topluma hegemonik değerler ve anlamları dayatan *egemen kültür*; yerleşik anlamlarıyla karşıtlaşmak için yeni değerlere başvuran *yeni oluşan kültürlerdir*. Williams için *tortusal değerlerin*, egemen kültürün yok saydığı deneyim alanlarını, isteklerini ve insansal gerçekleştirmelerini temsil ettiği ölçüde önemli bir muhalif işlev üstlenebileceğini belirtelim. Williams egemen kültürün sıklıkla *tortusal* ve yeni beliren değerleri düzenin içine sokmayı ya da yutmayı başardığını kabul etse de yazara göre yerleşik toplumsal düzene gerçekten karşıt biçimler bu iki değer sisteminde var olur.

Birmingham’da *Centre for Cultural Studies*’de çalışan yazarlar, daha sonra da Amerika Birleşik Devletleri’ndeki ve başka yerlerdeki araştırmacılar, klasik ya da egemen kültürü değil, popüler kültürü temel alan nesnelere üzerine –pop müzik, sokak sanatları, grafitiler, bilim-kurgu edebiyatı vb.- yaptıkları çalışmaları yayımlayıp yaygınlaştırırlar. Böylece belirli bir duruşu ve yeni kavramları, yeni bir yaklaşım ve yorum biçimini belirginleştirirler. Müzikle bağıntılı gençlik altkültürleri çok ilgi çeker: *Mods, rockers, punks, skinheads* gibi. Temel düşünce, bu altkültürlerin (özellikle gençler ve işçi kesimleri arasında yaygındır) egemen ideolojiye simgesel bir direniş oluşturabileceğidir. Bu kavramlar egemenlik ve baskı biçimlerinin çözümlenmesi için araçlar ortaya koyar. İktidar ilişkilerinin ve bu ilişkilerin kültürel açıdan nasıl üretildiğinin yeni bir incelemesinin yolunu açar.

Altkültürler kavramı toplumsal egemenliğe karşı bir simgesel direniş biçiminin anlatımıdır. Bir *altkültür*, toplumun daha geniş kültürel sisteminin içinde -burada İngiliz kültürü- bir altkümü olarak anlaşılmalıdır. *Altkültürler* kavramı genellikle azınlık olan, toplumlarının egemen kültüründen daha farklı davranışları ve inançları benimseyen her tür insan topluluğuna ilişkindir. Üyelerini yaş, etnik köken, cinsel kimlik gibi nitelikler, yeğledikleri müzik, estetik biçimleri ve daha birçok farklı yönelim biraraya getirebilir. Bir altkültürün üyelerinin, çoğunlukla ayırt edilebilmeyi sağlayan, birbirine benzer görünüşleri vardır, örneğin belirli bir saç biçimi (*punk*’ların saç modelleri gibi) ya da giysilerinin renkleri (*gotik*’lerin siyah giysileri) gibi. Altkültürün ayırıcı özellikleri de bu paylaşılan simgelerdir. Altkültür, egemen kültürün hegemonyasıyla özel bir bağıntı içerir. Dick Hebdige, *Subculture: The Meaning of Style*’da, gençlerin altkültürlerini, altkültürler ve toplumsal sınıflar bağlamında inceler (1979). Bu konuyu İngiliz yerel gençlik ile göçmen gençlik arasında kültürlerarası bir söyleşim gibi de ele alır. Hebdige, altkültürlerin farklı yönleri arasındaki benzerlikleri (giysiler, saç biçimleri, müzikler, uyuşturucular) betimleyerek 1976-1977 yıllarının *Londralı Punk*’ının

tüm önceki altkültürlerden birşeyler aldığı düşüncesini öne sürer.

Bu araştırmacılar için genç işçi altkültürleri ana kültüre ve hegemonyaya karşı, bir başka deyişle toplumun önemli yönlerine karşı toplumsal kurumlar yoluyla muhalefet ve direniş yapıları oluşturur. Kapitalist hegemonyaya *direniş* kavramı, elbette Gramsci'nin çalışmalarından esinlenir –*kültürel hegemonya* kavramı yoluyla. Bu çalışmalara göre kapitalist toplumlarda sınıf ilişkileri sürekli bir hegemonik savaşın çevresinde toplanır, burjuvazi iktidarı ele geçirir, bunu da yalnızca ekonomik egemenlik ve denetim yoluyla değil, daha etkili olan rıza ve ideolojik denetimle, işçi kitlesinin *kültürel temsillerini* etkileyerek yapar. Direnişin somut belirmesi, temel işlevi kendi topluluklarını öteki topluluklardan ayıran sınırları belirlemek olan her altkültürün benimsediği *tarz* yoluyla gerçekleşir. Dolayısıyla bir tarz, yalnızca nesnelere ve anlamın yaratımıyla değil, toplumun altkültürel bir döngüyü doğuran öğelerinin dönüşümü ve yeniden düzenlenmesiyle de ortaya çıkar.

Sonuç

Kültürel Çalışmalar araştırmacıları için kültür, simgesel çatışmaların yaşandığı ve sınıf, ırk, etnik köken, cinsellik, milliyetçilik ya da toplumsal cinsiyet ideolojilerinin, hegemonyalarını savaşımındaki azınlıklara dayatmayı denedikleri bir alan gibi incelenir. Kültürün *karma uzam* olarak ele alınması ve bu nedenle yorumlayıcı bir okumaya açık olması –Hall bunu “anlamlama politikası” diye adlandırır-, egemen söyleme direniş pratiklerinin, bir başka deyişle belirli bir kültürde farklı yorum kodlarının ve farklı söylemsel rejimlerin ya da gerçeğin karşıtlaşmasını gören iktidar ilişkilerinin –Foucault’cu anlamıyla-çözümlemesinin yolunu açar.

Kültürel Çalışmalar kuramcılarının ortak noktaları, dönemin politik partilerinde belirlediği ve işlediği biçimiyle Marksizme karşı eleştirel yaklaşımlarıdır (Hall, 1996, s. 265; Williams, 1971, s. 280). Kendilerini “Anti-Stalinist Marksist militanlar” diye tanımlarlar, özellikle de Marksizmin yalın bir ekonomizme indirgenmesine karşı çıkarlar. Marx’ın toplumun ve toplumda merkez bir işlev gören sınıflar savaşımının iktidarın uygulanmasıyla ortaya çıkan soruların anlaşılması konusundaki katkısına, bireyin ve yetkeye karşı savaşın değer kazanması kadar önem verilmesi gerektiğini düşünürler. Bu nedenle çalışmalarının merkezine “toplumsal çatışmayı” ve halk direnişinin birçok biçimini koyarlar. Özellikle Stuart Hall’ın çalışmaları, sınıf egemenliğine ilişkin Marksist tartışmaya göndermede bulunur. Ama bu sınıf yaklaşımını, özellikle gençlikle ilgilenerek, kültürel üretim pratikleri kapsamına kaydırır. Genelde Kültürel Çalışmalara bağlı yazarların çoğu, iktidar ve iktidarın farklı biçimleri üzerine soruları da ele alıp çatışma ve hegemonya kavramlarını çalışmalarında kullanırlar (Hall, 1977).

Ancak Hall’a göre ekonomik yapıyla kültürel ya da ideolojik üstyapı arasında nedensel bir bağ yoktur ve bu nedenle eklemleme kavramına başvurur, egemenlik ve eşitsizlik ilişkilerinin belirlediği toplumlarda, çatışmaların dışında toplumsal pratik bulunmadığının altını çizerek (2013). Hall için de - Thompson ve Williams için olduğu gibi- toplumsal sınıflar birbirinden ayrı bütünler gibi var olmazlar. Sürekli oluşum sürecindedirler ve yaşanmış

çalışmaların deneyiminin sonucudurlar. Kültürel Çalışmaların ve kurucularının Marksizm anlayışı, somut tarihsel savaşımın sınırları dışında kalan değişmez toplumsal nedensellik bağıntılarının varlığını kabul etmez. Anlam üretimi düzenekleri yalnızca ekonomik belirleyicilikle sınırlanamaz. Williams'ın reklam incelemesi örneği de bu varsayımı doğrular: XIX. yüzyılın ortasında İngiltere'de pek saygı duyulmayan bir zanaat olan reklam, endüstriyel üretimin gelişimiyle yalnızca “modern kapitalist toplumun resmi sanatına” dönüşmekle kalmaz, aynı zamanda giderek burjuvazinin “egemen kültürünü” ortaya koyacak bir “örgütlü büyü sistemi” gibi kurulur (Hall, 2013, s.50). Bu oluşum, kültürün “egemen kalmak, tüm etkinliklerimizin ve tüm ilgi alanlarımızın gerçek merkezi gibi duyumsanmayı sürdürmesi için (...) hep dönüşebilme” yetisiyle olasıdır (Hall, 2013, s. 50).. Dolayısıyla reklam yalnızca bir mal satma biçimi değildir, “bir toplumun kültürünün gerçek bir parçasıdır” (Hall, 2013, ss. 93-94). Bu nedenle *kültür hegemonyası* kavramı Kültürel Çalışmalar için işlevseldir, bir topluluğun ya da bir sınıfın kültürel egemenliğini, gündelik pratiklerin ve kolektif inançların egemenlik sistemlerinde oynadığı rolü betimlemeyi sağlar. Kültürel temsillerin önemini ve bireyler üzerindeki gücünü yeniden düşünmek gerekir.

Stuart Hall, bu izleklerive önerileri ele alacak ve geliştirecektir. Yazara göre kitle toplumlarında kültürel üretimler yönetici sınıfların hizmetindedir. Geriye, toplumsal gerçeğin bu egemenliğinin nasıl işlediğini bilmek kalır. Bu soru, daha genel bir nesneleşme, dolayısıyla da yabancılaşma sorusuna gönderme yapar: Halkın kendi yabancılaşmasına razı olması nasıl anlaşılabilir? Daha doğrusu yöneten sınıflar lehine uzlaşma gerçekleşmesi nasıl anlaşılır? Örneğin İngiltere'de halk kesimlerinin Thatcherizmi benimsemesi nasıl açıklanabilir? Kültürel Çalışmaların genel tasarısı bu tür sorulara yanıt vermektir (Lukács, 1960). Bunun için de Marksist geleneğin yaptığı gibi kültürü yalnızca bir “üstyapı” gibi ele almaya son vermek gerekir. Kültür, ekonomik güç ilişkilerini tortusal biçimde yansıtmaz. Daha çok, *toplumsal bilinç ve toplumsal olmak* arasında bir diyalektik gibi düşünülmelidir. Hem “belirli özellikteki toplumsal sınıflar ve gruplar arasında, bağıntıları ve tarihsel koşulları temelinde oluşan anlamlayımları ve değerleri” hem de “bu anlayışların dile getirildiği ve doğduğu, yaşanan pratikleri ve gelenekleri” kapsar (Hall, 2007, s. 43). Böyle bir tanım Gramsci'nin yaptığı gibi, ideoloji sorununu, kitlelere egemen düşüncelerle uygulanan baskıdan çok, *hegemonya* terimiyle ele alır, kültürel üretimlerin merkezine yerleştirildiğini varsayar. Bu değişiklik gereklidir, çünkü egemenlik altındakilerin özgür rızasını anlamayı sağlar. Hall için, kültürü *hegemonya* gibi düşünmek, medyayı yalnızca yönetici sınıfların hizmetindeki araçlar gibi gören işlevselciliği de aşmaktır. Gerçekte medya, dünyadaki olayların betimleyip tanımlamakla sorumludur, ama anlamlayımın üretildiği dili belirlemekten başka birşey yapmaz (2007, s. 95). Stuart Hall'a göre yapısalcılığın öğrettiği de budur: varlıklar kendi anlamlayımlarını içermezler, anlamlayım dille üretilir, bu da bir toplumsal pratiktir. Medya anlam önerir, böylece hegemonyanın sürekliliğini sağlar.

Kültürel Çalışmaların sorunsalının arka planında, toplumsal kökenleri ne olursa olsun her konuda yurttaşlara güvenilebileceği, yargılama ve karar verme yetilerinin bulunduğunu öne süren son derece politik bir düşünce vardır. Kültürel Çalışmalar yurttaşların politik yetilerini

varsayar. Birey-yurttaşların *sıradan pratikleri* -Kültürel Çalışmaların incelediği bu yeni sosyal bilim konusu- egemenlik sistemlerine karşın, kendilerine uygun olanları bilebileceklerini ve sıradan yaşamda sık görülen önlemleri alabilecek yetileri bulunduğunu gösterir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Çalışma Konsepti/Tasarım- M.B., H.Y.; Veri Toplama- M.B., H.Y.; Veri Analizi/Yorumlama- M.B., H.Y.; Yazı Taslağı- M.B., H.Y.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- M.B., H.Y.; Son Onay ve Sorumluluk- M.B., H.Y.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Conception/Design of Study- M.B., H.Y.; Data Acquisition- M.B., H.Y.; Data Analysis/ Interpretation- M.B., H.Y.; Drafting Manuscript- M.B., H.Y.; Critical Revision of Manuscript- M.B., H.Y.; Final Approval and Accountability- M.B., H.Y.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no grant support.

Kaynakça/References

- Adorno, T. W., Horkheimer M. (1974). *La dialectique de la raison*. Paris: Payot.
- Adorno, T. W. (2002). *Correspondance Adorno-Benjamin*. Paris: La Fabrique.
- Adorno, T. W., Horkheimer M. (2010). *Aydınlanmanın diyalektiği*. Çev. N. Ülner, Elif Öztarhan Karadoğan. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Benjamin, W. (1993). *Pasajlar*, Çev. A.Cemal. İstanbul: YKY.
- Habermas, J. (1992). L'espace public, trente ans après. *Quaderni*, no. 18, ss.161-191.
- Hedbigge D. (1979). *Subculture: the meaning of style*. Londra: Methuen.
- Hall, S. (1977). Culture, the Media and the Ideological Effect. Ed. J. Curran. *Mass Communication and Society*. Londra: Arnold.
- Hall, S. (1991). Encoding, decoding. Ed. S. During. *The Cultural Studies Reader*. Londra: Routledge.
- Hall, S. (1996). Cultural Studies and its theoretical Legacies. Ed. D. Morley ve K.-H. Chen. *Critical Dialogues in Cultural Studies*. New York: Routledge.
- Hall, S. (2007). *Identités et Culture. Politiques des Cultural Studies*. Çev. A. Blanchard ve F. Voros Paris: Editions Amsterdam.
- Hall, S., Cervulle, M. (2013). *Identités et cultures 2. Politiques des différences*, Paris: Amsterdam yayınları.
- Hoggart, R. (1957). *The Uses of Literacy*. Londra: Routledge.
- Hoggart R. (1970). *La culture du pauvre. Etude sur le style de vie des classes populaires en Angleterre*. Paris: Minuit.
- Loyer, E. (2012). La Formation de la classe ouvrière anglaise d'E. P. Thompson. *L'Histoire*, 379,
- Lukàcs, G. (1960). *Histoire et conscience de classe*. Çev. K. Axelos, J.Bois. Paris: Minuit.
- Marcuse, H. (2008). *Tek Boyutlu İnsan*. Çev. A.Yardımlı. İstanbul: İdea.
- Marx, R. (1994), Edward Palmer Thompson 1924-1993. *Encyclopædia Universalis*.
- Mattelart A., Neveu E. (2003). *Introduction aux Cultural Studies*. Paris: La Découverte.

- Thompson E.P. (1963). *The Making of the English Working Class*. Londra: Victor Gollanz.
- Thompson, E. P. (1993). L'esprit whig sans l'élitisme. *Revue européenne des livres. Actes de la Recherche en science sociales*.
- Thompson, E.P. (2014). *La Guerre des forêts. Luttés sociales dans l'Angleterre du XVIIIème siècle*. Paris: La Découverte.
- Williams, R. (1971). *Culture and Society 1780-1950*. Londra: Penguin.
- Williams, R. (1997). *Marxism and Literature*. Oxford: Oxford University Press.
- Williams, R. (2009). *Culture et matérialisme*. Paris: Les Prairies ordinaires.